

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Evalvacija kakovosti Fakultete za državne in evropske študije z vidika njenih diplomantov

Liliana Brožič

Article information:

To cite this document:

Brožič, L. (2014). Evalvacija kakovosti Fakultete za državne in evropske študije z vidika njenih diplomantov, Dignitas, št. 63/64, str. 116-142.

Permanent link to this document:

[https://doi.org/ 10.31601/dgnt/63/64-7](https://doi.org/10.31601/dgnt/63/64-7)

Created on: 16. 06. 2019

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Evalvacija kakovosti Fakultete za državne in evropske študije z vidika njenih diplomantov

Liliana Brožič

POVZETEK

Med nekdanjimi študenti Fakultete za državne in evropske študije smo izvedli evalvacijo z namenom ovrednotiti njeno kakovost. V naboru evalvacijskih modelov smo se odločili za evalvacijsko raziskavo, med tipi evalvacij pa za sumativno evalvacijo. Izbrani metodološki pristop je evalvacija četrte generacije, kjer je vloga evalvatorja mediator v procesu evalvacije in presojanja, z namenom doseči konsenz med udeleženci.

Evalvacija je potekala v času od 25. junija do 25. avgusta 2014. Vanjo smo uspeli vključiti nekdanje študente fakultete v celotnem razponu njenega delovanja. Zanimalo nas je, kako ocenjujejo fakulteto in kako ocenjujejo svoje pridobljeno znanje s poudarkom na uporabi tega znanja na trgu delovne sile. Zraven pa še ali in kako so pripravljeni sodelovati s fakulteto tudi v prihodnje.

Ključne besede: Fakulteta za državne in evropske študije, evalvacija, nekdanji študentje, kakovost, Alumni klub.

Quality evaluation of the Graduate school of government and european studies from the perspective of its graduates

ABSTRACT

We have conducted an evaluation survey among former students of the Graduate School of Government and European Studies in order to evaluate its quality. Among the variety of evaluation

models we opted for the evaluation research and chose the summative evaluation type. The chosen methodological approach is the fourth generation evaluation, where the evaluator takes on the role of mediator in the evaluation and assessment process with the aim to reach a consensus among the participants.

The evaluation was conducted between 25 June and 25 August 2014. We have managed to include former faculty students over the entire period of its operation. We were interested in their assessment of the faculty and the assessment of their acquired knowledge based on its usefulness in the labour market. In addition, we asked them if and how they were prepared to cooperate with the faculty in the future.

Key Words: Graduate School of Government and European Studies, evaluation, graduates, quality, Alumni club.

1. Uvod

Področje evalvacij je relativno mlada znanstvena veda, ki se je razvila v okviru sociologije z namenom ugotavljanja in vrednotenja učinkovitosti različnih programov, ki jih financira država na področju zdravstva, sociale, šolstva in druge. Torej na področjih, kjer uspešnosti ni možno ovrednotiti z dobičkom, ceno ali številko. Tak način vrednotenja je težji, saj je treba uvesti nove, drugačne načine za njegovo ocenitev. Ta pa se lahko od ocenjevalca do ocenjevalca razlikuje. Relativno preprost uvod v teorijo evalvacij, katere starost lahko ocenimo na približno zadnjih šestdeset let.

V letu 2010 je nastal članek z naslovom Evalvacija kot znanstvena veda in njen pomen za kakovost v visokem šolstvu¹. K pisanju je veliko prispevalo dejstvo, da je istega leta spomladi Vlada Republike Slovenije ustanovila Nacionalno agencijo za kakovost v visokem šolstvu (v nadaljevanju NAKVIS). Njena ustanovitev je takrat bila imperativ za pisanje članka o teoriji evalvacij in možni uporabi spoznanj na tem področju v povezavi z implementacijo metodoloških pristopov pri evalvacijah v visokem šolstvu. Od takrat mineva štiri leta in NAKVIS je opravila veliko dela. Veliko se je v kakovostnem smislu spremenilo tudi na slovenskih univerzah in fakultetah.

¹ L. Brožič in A. Anžič, *Dignitas*, 2010, št. 47/48.

Pričujoči članek je nastal, da predstavi in osveži evalvacijsko teorijo in ovrednoti kakovost študija na Fakulteti za državne in evropske študije (v nadaljevanju FDSŠ) z vidika njenih diplomantov. Nekdanji študentje so pomemben dejavnik za vsak višješolski in visokošolski sistem. So najboljši vrednostni kazalnik vsake izobraževalne institucije posebej. Po njih zagotovo lahko sodimo kakovost fakultete. Večinoma so nekdanji študentje združeni v Alumni klube, ki po posameznih fakultetah različno delujejo. Slovenska zakonodaja na področju visokega šolstva in s tem tudi NAKVIS ju prepoznavata kot pomemben kazalnik uspešnosti fakultet. Z namenom, da bi vse naštetu preverili, smo v Alumni klubu FDSŠ izvedli evalvacijsko raziskavo.

2. Evalvacija kot znanstvena veda

Beseda »evalvacija« v slovenskem jeziku pomeni ocenitev, vrednotenje, medtem ko slovar angleškega jezika besedo pojasnjuje tudi kot preračunavanje, določitev vrednosti. V literaturi se pojavlja tudi oblika besede »evaluacija«, vendar je zelo redka.

»Definicije evalvacij so zelo različne in variirajo med trditvami, da gre za javno politiko (policy analysis) in so povezane s pred-sodkom funkcije evalvacij«². Model evalvacij na področju analize politik je sestavljen iz večih procesov. Prvi v tej metodologiji je proces strukturiranja problema, sledi proces napredovanja, proces predlogov in proces spremljanja. Peti proces je evalvacija, v katerem je le-ta zasnovana na spremljanju in vrednotenju. »Na splošno je v analizi politik izraz evalvacija sinonim za oceno, rangiranje, ocenjevanje; to so vse besede, ki vsebujejo prizadevanje za analiziranje rezultatov politik v smislu določene množice vrednot«³. Na podobnosti in razlike med evalvacijskimi raziskavami in javnimi politikami opozarjata Geva – May in Pal. Te razlike so pomembne posebej v zasnovi evalvacije, raziskovalnih metodah, definiciji problema, interpretaciji podatkov in argumentaciji rezultatov evalvacije⁴.

Vrednostni vidik evalvacij ali »sistematično raziskavo vrednosti in uspešnosti nekega predmeta« so najbolje opisali avtorji Eisner

²I. Geva – May, L. A. Pal, *Good Fences Make Good Neighbours, Policy Evaluation and Policy Analysis – Exploring the Differences, Evaluation, 1999, 3, str. 246.*

³N. Dunn, *Public Policy Analysis: An Introduction, 1994, str. 403.*

⁴I. Geva – May, L. A. Pal (op. pod črto št. 2), str. 259-277.

(1979), Glass (1969), House (1980), Scriven (1967) in Stufflebeam (1974). Našteti avtorji vidijo evalvacijo kot proces, ki vsebuje tako opisovanje kot tudi presojo. Bistvena prednost evalvacij je povratna informacije, ki omogoča izboljšavo obstoječega programa ali aktivnosti.

Evalvacijo bi lahko opisali kot analitično preiskavo, ki temelji na zbiranju in analizi dokazov, rezultat česar je izdelava zaključkov in priporočil iz konkretnih dokazov⁵.

Kot najpreprostejšo definicijo evalvacije omenja Patton: ugotavljanje doseganja ciljev določenega programa, lahko pa vsebuje tudi oceno izvedbe, procesa, nepričakovanih učinkov in vplivov. Izraz evalvacija uporablja tudi širše, in sicer »kot vsak poskus povečanja človeške učinkovitosti preko sistematične raziskave, ki je osnovana na zbiranju podatkov«⁶.

Evalvacijska raziskava je raziskava, ki »uporablja sistematične, standardizirane metode družboslovnih znanosti za ocenjevanje družbenih intervencij in socialnih programov«.

Osrednja prednost evalvacije je izdelava vrednostne presoje, sklepnih ugotovitev in končna ocena. Najpomembnejše pri evalvacije je, da vsebuje argumentacijo, ki vzpodbuja vse vpletene v procesu, da z močnimi argumenti evalvacijske ugotovitve in predloge lahko sprejmejo ali ovržejo⁷.

Začetek evalvacijskih raziskav ponavadi povezujemo s krizo državne blaginje, v smislu krčenja sredstev države za javne programe, kar je vzpodbudilo ocenjevanje njihove uspešnosti in učinkovitosti⁸.

Rihterjeva pravi, da je iz zgodovinski dejstev mogoče razbrati, da je prepoznavanje pomena evalvacij pogosto odvisno od političnih in ekonomskih razmer. Začetki evalvacij segajo v leto 1845. Dolgo obdobje je bila evalvacija socialnih programov in politik »obrobni del lokalnih zdravstvenih, socialnih in izobraževalnih birokracij«⁹. V Združenih državah Amerike je bilo zlato obdobje evalvacijskih raziskav, ki jih je financirala država, v 60-ih letih. Po navedenem obdobju je država začela krčiti sredstva, namenjena socialnim politikam, evalvacije so tako prevzele vlogo ugotavlja-

⁵ V. Valovirta, *Evaluation Utilization as Argumentation. Evaluation*, 2002, 1, str. 60–80.

⁶ L. Rihter, *Evalvacije na področju socialnega varstva in njihov pomen za prilagajanje sodobnih držav blaginje na izzive globalizacije*, 2004, str. 83–137.

⁷ V. Valovirta (op. pod črto št. 5), str. 60–80.

⁸ M. Macur, *Vpliv privatizacije na kakovost zdravstvenih storitev - evalvacija z vidika uporabnika*, 2000, str. 35.

⁹ L. Rihter (op. pod črto št. 6), str. 83.

nja uspešnosti, učinkovitosti in racionalnosti posameznih programov¹⁰.

Tendenca po zmanjševanju finančnih sredstev na področju socialnih politik, v zdravstvu in izobraževanju je še vedno prisotna, oziroma je s spreminjanjem javnih politik v trendu zmanjševanja sredstev vedno bolj opazna. Navedeno avtorji¹¹ razumejo kot zunanje in notranje pritiske. Zunanji pritiski so povezani predvsem s financiranjem storitev v javnem sektorju, kjer se v zadnjih letih krepijo mehanizmi kontrole, ki intenzivneje nadzorujejo sredstva, stroške in storitve v javnem sektorju. Notranji pritiski izvirajo iz splošne etnične in profesionalne obveznosti strokovnih delavcev. Dejstvo je, da morajo zaposleni v javnem sektorju pri sodelovanju v izvajanju različnih javnih politik izkazovati vedno več znanja, strokovnosti in inovativnosti, da pri kandidiranju na različne aktivnosti lahko zraven sodelujejo oziroma pridobijo dodatna sredstva.

Evalvacije so bile v preteklosti najbolj pogoste na področju izobraževanja in zdravstva. Večina avtorjev¹² govori o štirih generacijah evalvacij.

Evalvacije prve generacije so imele predvsem funkcijo merjenja. Obenem s pojavom prvih merjenj se je pojavil tudi izraz evalvacija. Vključeval je predvsem teste in testiranje študentov, evalvator je imel povsem tehnično funkcijo merjenja in to v kvantitativnem smislu.

Evalvacije druge generacije so pridobile s funkcijo opisa. Evalvacije prve generacije so se izkazale za pomanjkljive, saj niso zagotavljale celotne informacije o nekem izobraževanju. V ZDA so tako uvedli osemletno študijo, ki naj bi ugotovila kakovost študija na srednjih šolah in fakultetah, pri čemer so bili upoštevani vsi vidiki evalviranja (testi, ocenjevanje programov, ciljev, učinkov ...). Vloga evalvatorja je tako postala opisovanje, ki pa ne izključuje merjenja¹³.

Evalvacije tretje generacije so pridobile na kakovosti s presojo. Zgolj testiranje in opisovanje ni bilo več dovolj. Od evalvatorja so pričakovali še presojo. Evalvator je pridobil vlogo razsodnika, hkrati pa ohranil deskriptivno in tehnično funkcijo. Pristop je prinesel nove probleme, prvič so bili evalvaciji podvrženi tudi cilji. Presoja bi morala temeljiti na standardih, ki še

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ B. Mesec, *Različice kvalitativnih raziskav*, 2004, str. 22.

¹² Guba, Lincoln, Madaus in drugi V: M. Macur (op. pod črto št. 8), str. 50-78.

¹³ *Id.*, str. 33.

niso bili določeni, evalvatorji se niso počutili kompetentne za vlogo razsodnika, vendar so vlogo vseeno opravljali, saj so bili še najbolj objektivni¹⁴.

Avtorja četrte generacije evalvacij sta Egon Guba in Yvonna Lincoln. Po njuni teoriji se evalvacije delijo na štiri faze, in sicer:

- v prvi fazi evalvator identificira udeležence (osebe, ki določijo, kaj bomo evalvirali, osebe, ki z evalvacijo pridobijo, in osebe, ki z evalvacijo izgubijo) in odkriva njihove zahteve;
- v drugi fazi se krog informacij med udeleženci razširi tako, da vse seznanimo z ugotovitvami in ostalimi relevantnimi podatki;
- v tretji fazi se evalvator bolj angažira v smislu povezovanja in reševanja ostalih odprtih vprašanj;
- v četrti fazi poskušajo vsi udeleženci in evalvator najti končno rešitev s konsenzom¹⁵.

Funkcija evalvacije	Vloga evalvatorja	Namen evalvacije	
1. generacija MERJENJE	Tehnična (pozna instrumente merjenja)	Meriti uspešnost testirancev (študentov v šoli)	1800–1900 Obdobje reforme 1900–1930 Obdobje učinkovitosti in testiranja
2. generacija OPIS	Opisna (izdela opis prednosti in slabosti programa glede na njegove cilje)	Izboljšanje programa (formativna evalvacija)	1930– 1945 Taylerjevo obdobje 1946–1957 Obdobje nedolžnosti
3. generacija PRESOJA	Razsodnik	Presoditi smiselnost ciljev in koristnost programa	1958–1972 Obdobje ekspanzije 1973 – Obdobje profesionalizacije
4. generacija POGAJANJE	Mediator v procesu evalvacije in presojanja	Doseči konsenz med udeleženci	

Tabela 1: Guba, Lincoln (1989): Fourth Generation Evaluation. Četrta kolona je dodana klasifikacija po Madaus in drugi (1993). Oba vira ločeno v Macur, 2000.

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ J. Toulemonde, C. Fontaine, E. Laudren, P. Vincke, *Evaluation in Partnership, Practical Sugestions for Improving their Quality, Evaluation, 1998, 2, str. 171–188.*

Četrta generacija evalvacije po Gubi in Lincolnovi ima veliko privržencev in tudi tistih, ki njune teorije na zagovarjajo. Po literaturi sodeč je najbolj sporno ravno doseganje konsenza med vsemi udeleženci evalvacije. Za podrobnejše razumevanje razlik med prvimi tremi generacijami evalvacij in četrto generacijo evalvacij je smiselno poznati *temeljna načela četrte generacije evalvacij*:

Evalvacija zajame integralen družbeno politični proces, ki vključuje mnenja in interese udeležencev in evaluatorjev, predvsem pa širše kulturno, politično in socialno okolje.

Evalvacija zahteva proces sodelovanja vseh udeležencev, pri čemer mora biti dosežen splošni konsenz o končni odločitvi oziroma stališču. Na ta način naj bi našli najboljšo skupno opcijo, ki bi bila za vse prisotne optimalna.

Evalvacija je proces poučevanja in učenja hkrati. V procesu evalvacije se v sodelovanju z vsemi udeleženci vsi učijo od drugih, sami poučujejo druge in z aktivnim sodelovanjem pridobivajo na širjenju lastnega znanja, pri čemer se porajajo nove rešitve.

Evalvacija je kontinuiran, ponavljajoč se in močno divergenten proces. Program ali ukrep, ki ga evalviramo, je kljub temu, da teče v okviru načrtanega načrta, dovzeten za stalne spremembe in izboljšave, ki so potrebne za doseg aktualnih ciljev. Ima svoj začetek in konec, vendar ob ponovnem začetku stečejo ne iste, a podobne aktivnosti.

Evalvacija je porajajoč se proces. Evalvacije kot postopka ni možno vnaprej načrtovati do te mere, da bodo vse aktivnosti natančno po časovnici. V program, ki ga evalviramo, je vključenih toliko različnih dejavnikov, npr. udeleženci, okolje, različne vsebine, posebnosti posameznega dogodka, ki se dejansko lahko ves čas spreminjajo. Hkrati ne moremo zagotoviti okoliščin, kjer bi se isti proces lahko ponovil z istimi pogoji. Vsak proces evalvacije je unikaten.

Evalvacija je proces z nepredvidljivimi ugotovitvami. Aktivno sodelovanje vseh udeležencev, poučevanje in učenje v procesu ter sestavine procesa, pri katerih je možnost preminjanja relativno visoka, privedejo do končnih ugotovitev, ki niso bile pričakovane, in ne samo to, morda nam tudi niso vseč in jih ne želimo. Posebej pomembo je poznati vzroke za posamezna stališča, ki jih imajo različni udeleženci, in njihov vpliv pri iskanju skupnega konsenza.

Evalvacija je proces, ki oblikuje realnost. Gre za oblikovanje optimalnega realnega stanja v nekem procesu, nikakor ne moremo govoriti o odkritju¹⁶.

Dejstvo je, da je četrta generacija evalvacij doprinesla k razvoju novosti na področju evalvacij predvsem v smislu uvajanja kvalitativnih metod raziskovanja, s čimer so evalvacije pridobile predvsem na širšem kontekstu obravnavanja posameznega procesa in posledično na kakovosti. Vendar sta avtorja doživela tudi veliko kritik. Ena izmed najbolj pogostih kritik četrte generacije evalvacij je ravno iskanje konsenza med vsemi udeleženci evalvacije. Dabinett in Richardson ugotavljata, da je v procesu evalvacije zelo pomembno, kdo ima moč odločanja in vplivanja na segmente evalvacije, ki sam proces evalviranja lahko dejansko preusmeri v povsem drugo/svojo smer. Zagovarjata namreč dejstvo, da je vedno nekdo (zunaj ali znotraj procesa), ki posamezno evalvacijo financira oziroma je že uvodoma financiral program, ki se evalvira. Ravno tako se v procecu evalvacije lahko pojavijo posamezni udeleženci¹⁷, ki s pozicije moči poskušajo na postopek procesa evalvacije vplivati, npr. ravnatelj, vodja izobraževalnega programa ... itn.¹⁸

Gregoryjeva argumentira kritiko četrte generacije evalvacij kot omejitve, ki jih deli na strukturalne, administrativne in socialne¹⁹.

Med strukturalne omejitve šteje dejstvo, da je vsaka evalvacija, ki želi biti participativna, dejansko politično dejanje. Evalvacije, ki naj bi k nekemu cilju kaj doprinesle, morajo biti organizirane z neke pozicije moči. Moč je dejansko politika, gre torej za moč odločanja²⁰. Guba in Lincolnova glede na našeta načela četrte generacije evalvacij dejansko dopuščata doseganje konsenza vseh udeležencev, poudarjata upoštevanje vseh udeležencev in njihovih mnenj, ki sooblikujejo končne ugotovitve in brez konsenza vseh končne ugotovitve ni. V tem delu Gregoryjeva posebej opozarja, da so določene javne politike že pravnoformalno sprejete in na način Gube in Lincolнове nek udeleženec v procesu evalvacije dejansko nasprotuje javno sprejeti politiki na določenem podro-

¹⁶ M. Macur (op. pod črto št. 8), str. 26 in A. J. Huebner, S. C. Bett, *Examining Fourth Generation Evaluation, Application to Positive Youth Development, Evaluation*, 1999, 3, str. 340–358.

¹⁷ Angleško besedo »Stakeholders« slovenska strokovna literatura prevaja kot udeleženci ali nosilci interesov, torej vsi tisti, ki v procesu sodelujejo oziroma imajo v njem nek interes in nanj lahko tudi vplivajo.

¹⁸ G. Dabinett, T. Richardson, *The European Spatial Approach, The Role of Power and Knowledge in Strategic Planning and Policy Evaluation, Evaluation*, 1999, 2, str. 220–236.

¹⁹ A. Gregory, *Problematising Participation, A Critical Review of Approaches to Participation in Evaluation Theory, Evaluation*, 2000, 2, str. 179–199.

²⁰ Dudley V. *Ibidem*.

čju. Navedeno postavlja v posebno neugoden položaj ravno evalvatorja, ki naj bi bil kot mediator ključna oseba četrte generacije evalvacij.

Znanje, vrednote in motivacija udeležencev v procesu evalvacij se zdijo še posebej pomembni predvsem z vidika uporabe metodologije in povsod tam, kjer so teme razprav zelo raznolike.

Gregoryjeva opozarja, da je pristop Gube in Lincolnov precej naiven pri iskanju konsenza. Laughlin in Broadbent trdita, da avtorja napačno predvidevata, da rešitve oziroma predlogi glede ciljev, odnosov in izhodišč »ne morejo kar pasti iz konsenza« in da je potrebno o določenih vsebinah razpravljati in poiskati stališča pri strokovnjakih²¹.

Pri administrativnih omejitvah Guba in Lincolnova po mnenju Gregoryjeve predvsem zdravita simptome in ne odpravita vzrokov zastojev dokumentacije, ki nastajajo v procesu evalvacije. V drugi fazi evalvacije naj bi se krog informacij med udeleženci razširil tako, da se vsi seznani z ugotovitvami in ostalimi relevantnimi podatki. V praksi dejansko v tej fazi prihaja do zastojev.

Socialne omejitve se nanašajo predvsem na dejstvo, da je evalvacija lahko uspešna le, če je v kontekstu kulturnih, političnih in socialnih vplivov okolja. Naloga evalvatorja naj bi bila, da se pred začetkom procesa evalvacije seznani s socialnim okoljem, kar po mnenju Gregoryjeve predstavlja problem. Na ta način je vloga evalvatorja privilegirana in prepotencirana. Za dobro poznavanje socialnega okolja predlaga prisotnost dodatnega udeleženca v procesu evalvacije, ki naj bi bil strokovnjak na svojem področju²².

2.1. Metodološki pristopi v evalvacijskih raziskavah

Macurjeva in Rihterjeva²³ v svojih doktorskih disertacijah opozarjata na večno dilemo, in sicer ali pri evalvacijskih raziskavah uporabljati kvantitativne ali kvalitativne metode.

Pri izvajanju najrazličnejših raziskav in evalvacij avtorji namenijo največ pozornosti metodam evalvacije oziroma metodološkemu pristopu k raziskavam. Na voljo imamo tri vrste metod, ki se uporabljajo pri izvajanju evalvacij: kvalitativno, kvantitativno

²¹ Laughlin in Broadbent V: *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ M. Macur (op. pod črto št. 8), str. 35 in L. Rihter (op. pod črto št. 6), str. 83–137.

in kombinirano. Med kvantitativne metode spadajo vprašalniki, testi in razpoložljive baze podatkov, medtem ko med kvalitativne metode sodijo opazovanja, intervjuji in izbrane skupine - pilot-ske skupine²⁴. Bistvena razlika med obema metodama je, da so kvantitativne metode bolj enostavne, matematično in statistično natančne, vendar razen števil kakšnih posebnih kakovostnih rezultatov ne dobimo, medtem ko je pri kvalitativnih metodah nabor podatkov ali izsledkov bolj pester, vendar težje merljiv in bolj zahteven za interpretacijo. Zaradi navedenega mnogi avtorji²⁵ zagovarjajo kombinirano metodo oziroma »mixed method analyses«. Health meni, da kvalitativna (ali naturalistična) metoda variira glede na raziskovalno paradigmo, metode in domneve, vendar so pri taki raziskavi rezultati jasni in enostavni, hkrati pa obstaja možnost, da si rezultate interpretira vsak individualno in pove svoje mnenje, medtem ko pri kvalitativnih (konvencionalnih, pozitivističnih) raziskavah, evalvacijah oziroma rezultatih te možnosti nimamo²⁶. Nau zagovarja kombinacijo kvalitativne in kvantitativne metode, saj pravi, da lahko edino tako zagotovimo nabor podatkov, ki dajejo celovito sliko, ki je uporaba samo ene metodologije ne zagotavlja²⁷. Pri kombinaciji obeh metod lahko pride do nabora različnih podatkov, ki lahko vodijo h kontradiktornim rezultatom in ugotovitvam, medtem ko nekateri uporabljajo kvalitativne raziskave v preveliki meri, kar škodi kakovosti rezultatov predvsem v kontekstu zagotavljanja njihovih ponovitev²⁸.

²⁴ L. Sharp, J. Frechtling, C. Mahoney, S. Berkowitz, G. Silverstein, *User - Friendly Handbook for Mixed Method Evaluations*, <http://www.nsf.gov/pubs/1997/nsf97153/start.htm> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

²⁵ J. Hearn, J. Lawer, G. Dowsell, *Qualitative Evaluations, Combined Methods and Key Challenges. General Lessons from the Qualitative Evaluation of Community Intervention in Stroke Rehabilitation, Evaluation*, 2003, 1, str. 30–54; L. Hantrains, *Comparative Research Methods, Social Research Update*, 1995, 13, <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU13.html> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015); M. Levin – Rozalis, *Abduction: A Logical Criterion For Programme and Project Evaluation, Evaluation*, 2000, 4, str. 415–432; D. Winwright, *Can Sociological Research Be Qualitative, Critical and Valid, The Qualitative Report*, 1997, 2, <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-2/wain.html> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

²⁶ W. A. Health, *The Proposal in Qualitative Research, The Qualitative Report*, Vol. 3, 2 (1997), <http://www.apac.org.uk/alms/sessions/4/TheProposalInQualitativeResearch.pdf> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

²⁷ S. D. Nau, *Mixing Methodologies: Can Bimodal Research be a Viable Post-Positivist Tool?, The Qualitative Report*, 1995, Vol. 2, 3, (1995), <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR2-3/nau.html> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

²⁸ J. Connell, C. Lynch, Waring, *Constraints, Compromises and Choice, Comparin Three Qualitative Research Studies, The Qualitative Report*, 2001, 4, <http://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1990&context=tqr> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

2.2. Tipi evalvacij

Migličeva deli evalvacije na tri tipe, in sicer: analiziranje potreb po usposabljanju in načrtovanje usposabljanja ali predformativno evalvacijo (ang. Preformative Evaluation), formativno evalvacijo (ang. Formative Evaluation) in sumativno evalvacijo (ang. Summative Evaluation).

Pri analiziranju potreb po usposabljanju in načrtovanju usposabljanja opozarja, da gre dejansko za prvi korak oziroma prvo fazo v nizu vseh dejavnosti, ki zajemajo proces usposabljanja.

Le-ta zajema v naprej določeno oceno potreb po usposabljanju, ki je izdelana v skladu s strateškimi načrti organizacije oziroma drugimi temeljnimi dokumenti, ki se navezujejo na razvoj organizacije²⁹.

Formativna evalvacija sledi predformativni in se dejansko ukvarja z ugotavljanjem prednosti in slabosti programa usposabljanja v vseh njegovih razvojnih fazah, kot npr. v trajanju aktivnosti, vsebini, časovnem razporedu, reakcijah udeležencev, porabi virov ... Dejansko gre za proces, ki traja ves čas in se ukvarja s posameznimi operacijami usposabljanja. To je evalvacija, ki jo pogosto imenujejo notranja, preučuje proces »od spodaj in od znotraj«.

Sumativna evalvacija je evalvacija, ki se ukvarja z uspešnostjo programa po končanem procesu. Opisuje, kaj je bilo doseženo, kakšne so posledice, učinki in včasih tudi ali učinki upravičujejo stroške. Dejansko gre za evalvacijo »od zgoraj in od zunaj«. Njene informacije so povezane z odločitvami, ali se program ukine, razširi, skrajša itn.³⁰

Rihterjeva in Mesec med vrste evalvacij uvrščata formativno in sumativno evalvacijo, pri čemer na zadevo gledata širše, in sicer pravita, da formativna evalvacija poleg evalvacije procesa vključuje tudi evalvacijo rezultatov (ciljev), medtem ko sumativna evalvacija lahko poleg evalvacije rezultatov vključuje tudi evalvacijo procesa. »Bistvena razlika med njima je torej v samem namenu in ne toliko z vidika predmeta evalvacije«³¹.

Frechtling in Sharp poznata dva tipa evalvacij; pri formativni pričakujeta odgovore na vprašanje, ki se začenjajo z do kakšne

²⁹ G. Miglič, *Ugotavljanje potreb po usposabljanju ter vrednotenje učinkov usposabljanja v državni upravi*, 2002, str. 63.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Mesec v: L. Rihter, *Analiza in evalvacija programov na področju socialnega varstva*, 2004, str. 95.

mere, kako, na kakšen način, pri sumativni evalvaciji pričakujeta odgovore na vprašanja, ki se začnejo s kaj je bilo, kako ste naredili, kakšni so bili... Z navedenim prikazom le pojasnujeta, da je sumativna evalvacija stvar preteklosti, nekaj, kar se je že zgodilo, formativna pa je nekaj, kar traja in v procesu trajanja so možne ali celo nujne stalne spremembe³².

2.3. Modeli evalvacij

Kot pravi Migličeva, je proces evalvacije sestavljen iz dveh postopkov, in sicer iz določanja meril za merjenje uspešnosti in uporabe ustreznih modelov, metod in tehnik za ugotavljanje sprememb pri vodenju programa³³.

Literatura omenja najrazličnejše možnosti izbire modelov, metod in tehnik, ki jih lahko uporabimo v procesu evalvacije, zelo redko povsem natančno pove in prikaže, kako so pravzaprav bile evalvacije izpeljane v praksi. Iz taiste literature je razvidno, da evalvacije v praksi potekajo, vendar se glede poimenovanje modela evalvacije, ki je v rabi oziroma so ga v konkretnem primeru uporabili, niso povsem držali tipičnih značilnosti posameznega modela evalvacije.

Iz pregleda literature lahko zaključimo, da je vsak evalvacijski proces ne glede na tipologijo in izbrani model dejansko zgodba zase, torej unikatna evalvacija. Ideje o povsem identičnih ponovitvah so dobesedno utopične.

Modeli evalvacij v literaturi izhajajo iz dveh znanstvenih paradig:

paradigma	model	avtorji, ki ga/jo omenjajo
POZITIVISTIČNA <u>Kvantitativne metode:</u> vprašalniki, testi, obstoječe baze podatkov.	Eksperimentalni model	Strcher in Davis
	Sistemska analiza	Hause, Macur
	Evalvacijska raziskava	Herman, Morris, Fritz-Gibbon

³² L. Sharp, J. Frechtling, C. Mahoney, S. Berkowitz, G. Silverstein (op. pod črto št. 24).

³³ G. Miglič (op. pod črto št. 29), str. 56.

KONSTRUKTIVNA <u>Kvalitativne metode:</u> opazovanja, intervjuji, ciljne skupine, študija dokumentov, študija primerov.		
	Študija primera	Hause
	Odzivna evalvacija	Herman, Morris, Hause
	Demokratska evalvacija	Macdonald
	Iluminativna	Parlett in Hamilton
	Pluralistična	Smith in Cantley
	Naturalistična	

Tabela 2. Tabela je izdelana v kombinaciji naslednjih virov: Mi-glič (2002), Macur (2000), Sharp in ostali (1997).

Kot je razvidno iz predstavljenih modelov evalvacij³⁴, so se le ti razvili iz kombinirane uporabe kvantitativnih in kvalitativnih metodoloških pristopov; v nekaterih primerih bi težko ločili ali je evalvacija formativna ali sumativna. Iz pregleda literature s področja evalvacij je evidentno, da se v teoriji kot tudi v praksi uporabljajo najrazličnejše kombinacije metodologij, pristopov, modelov in, kar je bilo že večkrat poudarjeno, vsaka evalvacijska raziskava je drugačna od druge. Pomembno v razvoju evalvacij je, da le-te postajajo vedno bolj kompleksne in dovršene v svojih ugotovitvah, predlogih, predvsem pa skozi sam proces evalvacije.

3. Evalvacija na področju visokega šolstva

Bolonjski proces vodi k večji združljivosti in primerljivosti sistemov visokega šolstva, udeležencem izobraževanja olajšuje mobilnost, ustanovam pa pomaga pritegniti študente in strokovnjake z drugih kontinentov. Visoko šolstvo se je tako v zadnjem času moderniziralo s sprejetjem strukture treh ciklov, ki znotraj nacionalnih kontekstov vključuje tudi možnost vmesnih kvalifikacij, povezanih s prvim ciklom, ter sprejetjem evropskih standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti³⁵ (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area).

³⁴ Več o modelih evalvacij v članku Evalvacija kot znanstvena veda in njen pomen za kakovost v visokem šolstvu, avtorja L. Brožič in A. Anžič (op. pod črto št. 1).

³⁵ T. Debevec (ur.), K. Šubic, Š. Grošelj, D. Škodnik, Spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v Slovenskem visokošolskem prostoru v letih 2007 in 2008: Metaporočilo Senata za evalvacijo, 2009, str. 6.

V skladu s standardi evropske mreže agencij za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (European Association for Quality Assurance in Higher Education-ENQA) je evalvacijski senat Sveta za visoko šolstvo od septembra 2007, ko je prevzel svoje naloge do konca svojega delovanja v letu 2010, opravil na področju kakovosti v visokem šolstvu veliko dela in z njim dosegel pomemben napredek, o čemer pričajo letna metaporočila. Med drugimi nalogami je moral senat z intenzivnim delom izpolniti temeljni pogoj za članstvo v evropski mreži agencij za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu, ki zahteva nepretrgano opravljanje zunanjih evalvacij najmanj dve leti, h katerim je potrebno pritegniti tudi tuje strokovnjake in jih zato prevesti tudi v angleški jezik ter tako pripraviti vso potrebno dokumentacijo. Z javno objavo metaporočila je tako izpolnjen eden izmed ključnih pogojev za enakovredno sodelovanje v tej elitni skupini³⁶.

Skrb za zagotavljanje kakovosti visokega šolstva je v sodobni družbi ena izmed osnovnih nalog, države podpisnice Bolonjske deklaracije pa so si jo zadale kot eno izmed stalnih nalog v povezavi z evropsko dimenzijo zagotavljanja kakovosti v visokem šolstvu, kamor umeščajo naslednje elemente kakovosti: samoevalvacijo, zunanjo evalvacijo, akreditacijo in izboljšanje³⁷.

Nacionalna komisija za kvaliteto visokega šolstva je bila oblikovana leta 1996 in prenovljena leta 2000. Bila je predhodnica Agencije za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu. Izdelala je Merila za spremljanje, ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti visokošolskih zavodov, študijskih programov ter raziskovalnega, umetniškega in strokovnega dela (2004). »Prva« merila imajo tri področja evalviranja: visokošolske zavode, študijske programe in znanstvenoraziskovalno delo. Izvedla je pilotske institucionalne zunanje evalvacije³⁸ (2006), vzpostavila sistem zagotavljanja kakovosti, nudila podporo izboljševanju visokošolskih zavodov, vzpostavila minimalne standarde delovanja v visokem šolstvu ter preverila »prva« merila v praksi³⁹.

³⁶ *Id.*, str. 8.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Naravoslovno-tehnična fakulteta Univerze v Ljubljani, Visoka zdravstvena šola Univerze v Mariboru in Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo Mesto so bile med kandidatkami in tudi izbrane za pilotske institucionalne zunanje evalvacije izvedene v letu 2006.

³⁹ F. Čuš, M. Pauko, *Organizacija in izvedba pilotnih zunanjih evalvacij kakovosti visokošolskih zavodov*, V: *Mednarodna konferenca o razvoju organizacijskih znanosti, Ustvarjalna organizacija: zbornik 26. mednarodne konference o razvoju organizacijskih znanosti, Slovenija, Portorož, 28.-30. marec 2007*, 2007, str. 384–390.

Kot že navedeno, jo je nasledil Svet za visoko šolstvo in njegov evalvacijski senat.

Na podlagi 51. e člena Zakona o visokem šolstvu (v nadaljevanju: ZVis)⁴⁰ je Vlada Republike Slovenije s posebnim sklepom ustanovila Nacionalno agencijo Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS)⁴¹, ki je pričela z delovanjem 1. marca 2010, ko je z delom prenehal Svet Republike Slovenije z visoko šolstvo. Evalvacije v visokem šolstvu so sicer določene v 80. členu Zakona o visokem šolstvu, ki o kakovosti pravi:

»Kakovost visokošolskih zavodov, študijskih programov ter znanstvenoraziskovalnega in umetniškega ter strokovnega dela ocenjujejo visokošolski zavodi (samoevalvacija) in agencija (zunanja evalvacija).

Ugotovitve iz samoevalvacijskih poročil in poročil o zunanjih evalvacijah se upoštevajo ob podaljšanju akreditacije visokošolskih zavodov in njihovih študijskih programov«⁴².

Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov⁴³ v

20. členu določajo glede podaljšanja akreditacije, da se v postopku za podaljšanje akreditacije visokošolskega zavoda oziroma študijskega programa ugotovitveni in dokazni postopek izvaja z zunanjo evalvacijo in konča z odločitvijo o podaljšanju akreditacije. V nadaljevanju 21. člen o zunanji evalvaciji pravi, da je zunanja evalvacija postopek celostne presoje delovanja visokošolskega zavoda oziroma izvajanja študijskih programov. Presojata se predvsem napredek in razvoj od zadnje akreditacije na vseh področjih presoje, še posebej pa notranji sistem kakovosti visokošolskega zavoda. Temelj za presojo napredka in razvoja je samoevalvacijsko poročilo visokošolskega zavoda, iz katerega je razvidno, da spremlja svoje delovanje po vseh področjih presoje iz teh meril. Področja presoje so naštet v naslednjem 23. členu, kjer so navedeni vpetost v okolje, delovanje visokošolskega zavoda, kadri, študenti, materialni pogoji, zagotavljanje kakovosti

⁴⁰ Uradni list RS, št. 32/2012, <http://www.uradni-list.si/1/content?id=108446> (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

⁴¹ Sklep o ustanovitvi Nacionalne agencije Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 114/09), http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=AKT_612edpisa?id=AKT_612 (zadnjič obiskano: 5. 2. 2015).

⁴² ZVis-UPB7, str. 2977.

⁴³ Merila za akreditacijo in zunanjo evalvacijo visokošolskih zavodov in študijskih programov (Uradni list RS št. 40), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=MERI35> (zadnjič obiskano: 13. 1. 2015).

sti, inovativnosti in razvojne naravnosti. Kakovost študijskih programov se presoja predvsem po organizaciji in izvedbi. Podlaga za presojo organizacije in izvedbe je akreditiran študijski program in vse spremembe, nastale po zadnji akreditaciji. Visokošolski zavod je povezan z razvojem okolja s stalnim sodelovanjem kadrov in študentov z njim. Visokošolski zavod spremlja zaposljivost oziroma zaposlenost svojih diplomantov. Visokošolski zavod spremlja učne izide in pridobljene kompetence, da bi študentom oziroma diplomantom poleg zaposlovanja in nadaljnega izobraževanja omogočil tudi vključevanje v družbene procese in javno življenje.

NAKVIS je v decembru 2013 pripravila poročilo⁴⁴ z naslovom *Kakovost v slovenskem visokem in višješolskem prostoru v letih od 2010 do 2013* v katerem med drugim poleg drugih področjih navedenih v 23. členu avtorji navajajo tudi pomen spremljanja nekdanjih študentov. Poudarjajo sicer, da se slovenske univerze naslanjajo predvsem na podatke iz drugih javnih virov glede zaposljivosti svojih študentov in njihovih kompetenc, kljub temu, da nekatere že anketirajo svoje študente. Odnosi fakultet z njihovimi diplomanti so sicer formalno urejeni s klubi, a poročilo navaja, da njihova dejavnost še ni najbolj razvita in vpeta v razvojne dejavnosti fakultet, še posebej ne v njihove notranje sisteme zagotavljanja kakovosti⁴⁵. V nadaljevanju so avtorji poročila zapisali, da so kompetence in učni izidi za študente jasno in ustrezno opredeljeni z akreditiranimi študijskimi programi, na ravni univerz pa so sprejeti primerni predpisi za spremljanje doseganja učnih izidov in kompetenc. Med bolj pomanjkljivo urejeno pa ocenjujejo spremljanje učnih izidov in kompetenc na trgu dela oziroma v delovnih okoljih, kjer se diplomanti zaposlijo. Po njihovih ugotovitvah univerze pretežno šele vzpostavljajo sisteme za spremljanje učnih izidov in kompetenc pri diplomantih. Povratna zanka, ki bi privedla do posodabljanja študijskih programov in vsebin z vključevanjem izsledkov analiz o zaposlenosti in zaposljivosti diplomantov ter preverjanje kompetenc se šele vzpostavlja⁴⁶.

⁴⁴ J. Širok, *Kakovost v slovenskem visokošolskem in višješolskem prostoru v letih od 2010 do 2013*, 2013, str. 9, 19, 20–22, 45, 48 in 72.

⁴⁵ *Id.*, str. 9.

⁴⁶ *Ibidem*.

4. Metodologija evalvacije

Ideja o izvedbi evalvacije kakovosti študija na FDŠ je nastala v Alumni klubu fakultete. Pravilnik o njegovem delovanju določa, da je Alumni klub FDŠ notranja organizacijska enota fakultete, ki je namenjena ohranjanju in krepitvi stikov med diplomanti ter fakulteto na vseh družbeno koristnih področjih. Izhajali smo iz predpostavke, da so nekdanji študentje najbolj verodostojna skupina za izvedbo evalvacije kakovosti študija. FDŠ je pričela z svojim delovanjem v letu 2001 in po dobrih trinajstih letih je preteklo dovolj časa, da so nekdanji študentje lahko z veliko verjetnostjo verodostojno ocenili pridobljeno znanje na fakulteti in ga ovrednotili z vidika uporabnosti v praksi oziroma v delovnem procesu.

Na sestavo vprašalnika so vplivali tudi statistični podatki, ki smo jih pridobili v referatu fakultete. Ob vpisu v študijski proces študentje lahko navedejo podatke tudi o zaposlitvi. Tako so v različnih obdobjih navedli, da jih je 86 brezposelnih ali so iskalci zaposlitve, 980 da so zaposleni, od tega jih je bilo 697 zaposlenih v javni upravi in 247 v gospodarstvu. Glede na pridobljene podatke smo se še bolj osredotočili na ugotavljanje kakovosti pridobljenih znanj po preteku časa od zaključka študija v povezavi delovnimi izkušnjami pridobljenimi v delovnem razmerju.

Vprašalnik je bil sestavljen iz 33 vprašanj in razdeljen na tri vsebinske sklope. Prvi sklop je bil namenjen ugotavljanju splošnih podatkov o diplomantih fakultete kot npr: ali so bili v času študija zaposleni, kdaj so se vpisali, na kateri program, kdaj so študij dokončali itn. Drugi sklop je bil namenjen vrednotenju samega procesa študija kot npr: ocenjevali so kakovost vsebin, njihovo izvedbo in organizacijo, kakovost predavalnic, podpornega osebja, informiranosti, pridobljeno znanje, kakovost mentorjev itn. V tretjem sklopu nas je zanimalo ali jih sodelovanje s fakulteto zanima tudi v prihodnje, v kakšni obliki, ali jim znanja pridobljena v času študija koristijo pri njihovem delu, ali so morda zaradi dokončanja študija napredovali oziroma zaslužijo več,... in kakšna je po njihovem mnenju dodana vrednost študentov, ki so končali študij na FDŠ.

Vprašalnik je bil izdelan s pomočjo spletnega orodja mojaanketa.si in na voljo za izpolnjevanje med 25. junijem in 25. avgustom 2014 na povezavi <http://www.mojaanketa.si/surveys/results/480821525/> v rubriki standardne ankete. Vabilo k sodelo-

vanju v evalvaciji je bilo objavljeno na spletnih straneh fakultete in posredovano na spletne naslove nekdanjih diplomantov FDŠ in članom Alumni kluba.

Za boljše razumevanje pridobljenih rezultatov smo dodatno zaprosili vodstvo fakultete za nekaj statističnih podatkov. Sporočili so nam, da je do 22. avgusta 2014 na FDŠ diplomiralo 1113 študentov. Naš cilj je bil doseči vsaj 5% vzorec v deležu vseh študentov, večji vzorec pa bi samo še bolj pripomogel k večji reprezentativnosti ugotovitev.

Prednost takega pristopa k evalvaciji, ki je sumativna, je ugotavljanje kakovosti diplomantov fakultete za obdobje od 2001 do 2014. Torej ugotavljamo nekaj kar se je zgodilo v preteklosti. Kljub temu so ugotovitve vedno dober imperativ za prihodnje generacije študentov in jih je možno deloma že vključiti v obstoječe programe izobraževanja. Veliko večji izziv bi bilo ugotavljanje bodočih potreb in znanj študentov za prihodnje generacije kar pa bi bilo bolj pragmatično izpeljati kot raziskavo ali posebno študijo z vključevanjem več različnih področij. Slednja bi bila bolj teoretična in bi lahko imela manjšo uporabno vrednost. Pri obstoječi evalvaciji nismo zajeli ugotavljanja kakovosti nekdanjih študentov z vidika predavateljev. V kolikor bi to storili bi bila verjetnost v zanesljivost pridobljenih podatkov in ugotovitev bistveno večja. K takemu pristopu, kjer se v evalvacijo vključi študente in predavatelje, nas je sicer motiviralo delo Armanda Faganela, ki je v Zaznavanju kakovosti visokošolskih storitev⁴⁷ poudaril pomen sodelovanja študentov v notranjih in zunanjih evalvacijah. Ocenili smo, da tovrstne raziskave med nekdanjimi študenti, torej danes diplomanti, magistri in doktorji znanosti za nazaj ne bi uspeli izvesti, zato smo se odločili za povsem svoj pristop za katerega menimo, da prinaša dobre povratne informacije fakulteti za nadaljnje delo.

5. Rezultati

Do 25. avgusta 2014 je vprašalnik izpolnilo 200 nekdanjih študentov FDŠ s čimer smo pridobili odziv 17,96% v vzorcu vseh, ki so zaključili študij na fakulteti. Sodelovalo je 93 moških in 106 žensk, ena oseba rubrike spol ni izpolnila. Povprečna starost je

⁴⁷ A. Faganel, *Zaznavanje kakovosti visokošolskih storitev*, 2010, str. 71-72. Podatki o raziskavi so na str. 127-151.

bila 43,7 let. Med sodelujočimi v evalvaciji je bilo 98,5% oseb zaposlenih.

Fakulteta nam je posredovala podatke o študentih in kje so zaposleni. Zanimalo nas je iz katerih okolij prihaja največ študentov in kdo so njihovi delodajalci. Prejeli smo naslednje podatke:

	Delodajalec	Št.
1.	Ministrstvo za notranje zadeve	184
2.	Občine	84
3.	Upravne enote	81
4.	Ministrstvo za obrambo	74
5.	Carinska služba	20
6.	Bolnišnice	16
7.	Davčna uprava RS	12
8.	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	12
9.	Sodstvo	11
10.	Zavod za zaposlovanje	11

Tabela 3.

Najbolj množično so se na vprašalnik odzvali tisti, ki so se vpisali na FDŠ v študijskem letu 2008/2009 in sicer 13,9%, sledili so vpisani v naslednje študijsko leto 2009/2010 z 13%, na tretjem mestu so bili vpisani v študijsko leto 2003/2004 z 10,6% in na četrtem mestu so bili vpisani v študijskem letu 2010/2011 z 10,2%.

Izmed vseh sodelujočih je bilo 52,2% vpisanih na znanstveni magistrski program »državne in evropske študije«. Sledi strokovni magistrski program »javna uprava« z 26,6% in strokovni magistrski študij »mednarodne in diplomatske študije« z 14,3%.

Med vsemi sodelujočimi jih je študij največ končalo v letu 2012 in sicer 17,3%, sledijo jim tisti, ki so študij končali leta 2011 z 16,3%, na tretjem mestu so tisti, ki so zaključili 2013 z 12,4% in na četrtem povsem novi »nekdanji« študentje, ki so študij zaključili letos z 10,4%.

V delu, ki je bil namenjen ocenjevanju kakovosti posameznih elementov v procesu izobraževanja, kjer je bila uporabljena Likar-tovi lestvica od 1 do 5, so se sodelujoči v evalvaciji odločili kot je razvidno iz tabele 4.

vprašanje ⁴⁸	Ocena
Kako ocenjujete kakovost mentorja/ice, mentorjev pri vaši zaključni nalogi	4,66
Kako ocenjujete kakovost predavateljskega kadra	4,39
Kako ocenjujete kakovost študija na FDŠ glede organizacije študija	4,35
Kako ocenjujete kakovost podpornega osebja	4,26
Kako ocenjujete kakovost izvedbe vsebin	4,23
Kako ocenjujete kakovost spletnih strani fakultete	4,23
Kako ocenjujete kakovost informiranosti študentov	4,16
Kako ocenjujete kakovost predavalnic	4,08
Kako ocenjujete kakovost storitev knjižnice	3,79

Tabela 4.

V delu, ki je bil namenjen ocenjevanju pridobljenega znanja na fakulteti po zaključku študija glede na opravljanje konkretnega dela po posameznih področjih so se nekdanji študentje odločili na lestvici od 1 do 5 kot je razvidno iz tabele 5.

področje ⁴⁹	ocena
Razumevanje in interpretacija predpisov	4,4
Področje razumevanja pisnih besedil	4,35
Znanja in veščine pisanja strokovnih besedil	4,2
Sposobnost argumentacije stališč v skupini razpravljalcev	4,17
Sposobnost kakovostnega organiziranja sistemskih rešitev	4,14
Samostojno nastopanje pred večjo skupino	4,12
Znanja in veščine pisanje znanstvenih besedil	3,84

Tabela 5.

V delu vprašalnika, kjer nas je zanimala dodana vrednost nekdanjih študentov FDŠ, torej tista znanja in veščine, ki so jih lahko preizkusili pri svojem delu po preteku časa (43.6% sodelujočih je študij zaključilo do leta 2010), so sodelujoči ocenili kot je navedeno v tabeli 6.

⁴⁸ Vrstni red vprašanj v vprašalniku je bil drugačen kot je to navedeno v tabeli. Za namen tega besedila so vprašanja razvrščena glede na višino ocene, kot so jo ocenili sodelujoči. Najvišja ocena in pripadajoče vprašanje sta tako na prvem mestu.

⁴⁹ Glede razvrščanja vsebin velja enako kot v tabeli 4.

vprašanje ⁵⁰	da	ne
Ali ste priporočili študij na fakulteti kateremu od prijateljev	89%	11%
Ali menite, da ste zaradi dokončanja študija uspešnejši	88,1%	11,9%
Vam znanja, ki ste jih pridobili, koristijo pri vašem delu	87,9%	12,1%
Ali ste zainteresirani za bolj intenzivno sodelovanje s fakulteto v prihodnje	69,4%	30,6%
Ali ste med študijem vzpostavili kakovostne osebne stike, ki vam pridejo prav	67,2%	32,8%
Ste tekom študija navezali stike ter spoznali strokovnjake s področja študija	62,6%	37,4%
Ste zaradi dokončanja študija na fakulteti poslovno napredovali	45,8%	54,2%
Zaslužite več zaradi dokončanja študija	43,3%	56,7%

Tabela 6.

Pri ugotavljanju interesa za bolj intenzivno sodelovanje s fakulteto so bile na voljo ponujene štiri možnosti z dodatno možnostjo predlagati svoj obliko sodelovanja. Med navedenimi možnostmi so se sodelujoči v največji meri odločili za obisk dogodkov, ki jih organizira fakulteta, na drugem mestu je možnost vpisa na nadaljnji študij, na tretjem mestu izvedba predavanja, ki bi ga pripravili osebno s svojega področja dela in na četrtem objava članka v reviji Dignitas.

Vprašalnik je vseboval tudi štiri vprašanja odprtega tipa in sicer:

- Katero pridobljeno znanje bi posebej izpostavili?
- Ali ste kakšne vsebine na fakulteti posebej pogrešali?
- Ali menite, da bi bilo treba v študijske vsebine dodati še kakšno področje študija in katero?
- Kakšna ali katera je po vašem mnenju dodana vrednost študentov, ki so študij končali na FDS?

Na prvo vprašanje v sklopu vprašanj odprtega tipa je večina torej 165 od 200 sodelujočih ali 82.25% izpostavila znanje iz prava EU, razumevanje evropskih predpisov in delovanja EU, človekove pravice, ustavno sodno varstvo, poznavanje zakonodaje itn. Samo 35 sodelujočih ni želelo nobene vsebine posebej izpostaviti.

⁵⁰ Glede razvrščanja vsebin velja enako kot v tabeli 4 in 5.

Na drugo vprašanje je 128 sodelujočih ali 64% odgovorilo, da niso v času študija nobene vsebine posebej pogrešali. Med ostalimi odgovori pa so izstopali predlogi po več konkretnih primerih iz prakse, po možnosti iz slovenske in evropske sodne prakse, nekaj sodelujočih pa je predlagalo dodatno znanje tujega jezika s poudarkom na strokovni terminologiji. Slednjih je bilo malo.

Na tretje vprašanje je 107 sodelujočih ali 53,5% odgovorilo z ne. Torej menijo, da v študijske vsebine ni treba dodati dodatnih področij študija. Nekaj predlogov je bilo tudi tu povezanih z dodatnim znanjem tujega jezika ter sem in tja kakšen predlog na temo dati več poudarka praktičnim primerom ali pa iskanju konkretnih rešitev.

Pri četrtem vprašanju so se vprašani zelo razpisali. Samo 17 sodelujočih ni odgovorilo na to vprašanje. Poudarjali so interdisciplinarnost, široko poznavanje pravne ureditve EU in slovenske zakonodaje, poznavanje delovanja javne in državne uprave, procese odločanja, večjo osebno suverenost na svojem področju dela, kakovost predavateljev v smislu njihovega osebnega poznavanja področja, njegove zgodovine in osebne udeležbe na različnih funkcijah delovanja države. Študentom veliko pomeni, da jim teme podajajo ljudje, ki so visoko znanstveno in strokovno usposobljeni in imajo osebne izkušnje na področju vsebin, ki jih predavajo. Pomembno jim je, da so predavane teme aktualne in s pridobljenim znanjem lahko tvorno sodelujejo in prispevajo na svojem konkretnem delovnem mestu. Žal so nekateri posamezniki navedli, da v svojem delovnem okolju ne morejo s svojim znanjem prispevati k napredku državnega organa v katerem so zaposleni. Tako so navedli vedno večjo zaprtost sistema javne uprave na eni strani strani in nezmožnost najti zaposlitev kljub diplomi in kakovostnem znanju pridobljenem v času študija na drugi. Slednjih je bilo samo 1,5%.

6. Ugotovitve

Evalvacija kakovosti FDŠ z vidika njenih diplomantov je torej sumativna evalvacija pri kateri smo ugotavljali kaj in kako je bilo, torej nekaj kar je bilo izvedeno v izobraževalnem procesu za nazaj, seveda vse z namenom, da bi v kakovostnem smislu vplivali na izobraževalni proces bodočih diplomantov fakultete. Skoraj 18% delež sodelujočih glede na celotno število tistih, ki so stu-

dij zaključili na fakulteti, pomeni pomemben in reprezentativni vzorec z vidika verjetnosti in zanesljivosti pridobljenih podatkov. Nedvomno je pomemben dejavnik dejstvo, da gre za vzorec magistrstrov (znanosti in stroke) in doktorjev znanosti, ki so predhodno že zaključili različen nabor fakultet. Še posebej pa velja omeniti, da je 98,5 % delež vprašanih že zaposlenih s poudarkom na javni upravi. Navedeno nas navaja k dvema ključnima sklepoma. Prvi je nedvomna ta, da bi veljalo razmisliti o širitvi ponudbe na fakulteti. Torej na trgu delovne sile preveriti ali obstaja potreba po kakem novem znanju, kompetencah, ki jih fakulteta morda lahko ponudi. Drugi sklep pa je, da je fakulteta usmerjena v področje javne uprave, kjer novih zaposlitev v zadnjih letih ni. Hkrati ta isti skelp dopolnjuje dejstvo, da slovenska javna uprava očitno potrebuje nova znanja ali pa jih mora posodabljati in razvijati skladno z novostmi, ki vplivajo tako na domači kot tudi evropski prostor.

Na FDŠ se torej vpisujejo študentje s predhodno izkušnjo na visokošolskem študiju kar daje rezultatom v vprašalniku v tistem v delu, kjer so ocenjevali kakovost posameznih elementov v procesu izobraževanja, še večjo težo. Namreč med vsemi naštetimi elementi je najnižjo oceno na Likartovi lestvici od 1 do 5 dobila knjižnica z oceno 3,79, kar je več od povprečne ocene 3. Najvišja ocena v tej rubriki je bila dodeljena kakovosti mentorjev in sicer 4,66. Menimo, da je tu prišlo najbolj do izraza dejstvo, da so predavatelji na fakulteti v večinskem delu osebe z dolgoletnimi izkušnjami na področju delovanja javne uprave in različnih mednarodnih institucij. Torej ljudje, ki so sodelovali v procesih nastajanja države in njene zgodovine hkrati pa so še vedno aktivni pri njenem delovanju in oblikovanju prihodnjih rešitev. Navedeno študentom, ki so že zaposleni v večinskem deležu v tej isti javni upravi, zagotovo prinaša dodano vrednost na dva načina; spoznavajo dodatne okoliščine z več zornih kotov in lahko tudi sami vplivajo na oblikovanje novih rešitev.

Zaradi navedenega ni presenetljivo, da se je na področju ocenjevanja pridobljenega znanja na fakulteti na prvem mestu z oceno 4,4 znašlo razumevanje in interpretacija predpisov kot najverjetneje tisto področje, ki v javni upravi pomeni osnovo za njeno delovanje. Na zadnjem mestu v tej rubriki pa znanja in veščine pisanja znanstvenih besedil z oceno 3,84, ki je seveda nadpovprečna. Pri tej oceni se seveda postavlja vprašanje zakaj bi pa morali v javni upravi obvladati znanja in veščine pisanja znanstvenih bese-

dil. Tako znanje ni nujno, je pa zelo dobrodošlo. Večina zaposlenih v javni upravi ima v povprečju višjo izobrazbo od slovenskega povprečja, zato je prav, da je ta kakovostna v svojem delovanju. Za magistre in doktorje znanosti v slovenskem prostoru pa mora biti tovrstno znanje minimalni standard.

Nekdanji študentje predlagajo malo sprememb. Pravzaprav gre zgolj za dopolnitve, kljub temu je o njih smiselno razmisliti.

Nabolj zanimiva ugotovitev iz evalvacije je nedvomno ta, da so se nekdanji študentje najbolj razpisali pri vprašanju odprtega tipa in sicer kakšna ali katera je dodana vrednost študentov, ki so študij končali na FDŠ. Na kratko lahko njihove odgovore strnemo v dejstvo, da gre za zaposlene v javni upravi z visokim zavedanjem svojega poslanstva in širokim spektrom razumevanja delovanja države, unije in potreb njunih prebivalcev.

Ocene nekdanjih študentov so zelo visoke. Logični sklep je, da so s študijem zadovoljni, še posebej v delu, ki je povezan z njihovo zaposlitvijo, torej kariero.

7. Zaključek

Pri evalvaciji kakovosti FDŠ z vidika njenih diplomantov smo izhajali iz pozitivistične znanstvene paradigme v tistem delu, kjer smo uporabili kvantitativne metode. Konstruktivno paradigmo pa v delu, kjer so bile uporabljene kvalitativne metode. Med modeli smo uporabili evalvacijsko raziskavo, med tipi evalvacij pa sumativno evalvacijo. Ocenjujemo, da gre v konkretnem primeru za evalvacijo četrte generacije, kjer je vloga evalvatorja mediator v procesu evalvacije in presojanja, naš namen pa doseči konsenz med udeleženci. Zavedamo se omejitev vloge evalvatorja v tem konkretnem primeru, kjer se moramo strinjati z Gregorijevo glede možnosti pristranskega vrednotenja ugotovitev. Namreč biti nekdanji študent na FDŠ hkrati lahko pomeni določeno obliko pripadnosti instituciji. Obstaja tudi možnost, da so se za sodelovanje v evalvaciji odločali večinsko tisti nekdanji študentje, ki so bili s študijem bolj zadovoljni od drugih.

Kljub temu pridobljeni podatki, rezultati kot tudi evalvacijska raziskava v celoti lahko pomembno prispevajo k povratni zanki, kot to imenujejo avtorji poročila iz NAKVIS, ali enemu od elementov v procesu evalvacije, kot to pojmuje evalvacijska teorija.

Bolj pomembno je, kako se lotiti področja spremljanja kakovosti izobraževalnega procesa fakultete v prihodnje v tistem delu, kjer je mogoče vključiti nekdanje študente. Fakulteta izvaja evalvacijske procese v času trajanja izobraževanega procesa. Z odmikom časa pa je tehten pokazatelj kakovosti fakultete znanje, ki ga je moč uporabiti na trgu delovne sile. Tako se zdi smiselno nekdanje študente še naprej aktivirati v aktivnosti fakultete v različnih izvedbenih oblikah. Večji poudarek bi kazalo nameniti vzpodbudi k pisanju prispevkov s področja dela iz katerih prihajajo študentje. Iz ugotovitev izhaja, da so vsebinska področja fakultete in javna uprava zelo povezani in logično bi bilo, da se izmenjava mnenj, izkušenj in predlogov nekje zbira in obdeluje. Praviloma so temu namenjene revije, ki jih izdajajo fakultete zato, da je zagotovljen razvoj vsebin za katere so bile ustanovljene. Revija Dignitas je bila vključena v vprašalnik kot ena od ponujenih možnosti za sodelovanje s fakulteto in uvrstila se je na četrto mesto po interesu vprašanih.

